

Події останніх років продемонстрували, що незважаючи на всі політичні та економічні негаразди в нашій державі, вищерозглянуті питання є на часі та потребують негайної реалізації, адже несуть у собі значний поштовх для подальшого розвитку України та її перспектив зайняти гідне місце у сучасному глобалізаційному просторі.

Пріоритети повинні включати в себе покращення професійної підготовки майбутніх фахівців, зниження адміністративного навантаження при створенні нового бізнесу, розширення фінансування для підприємців, а також посилення боротьби з корупцією [1].

Перелік використаних джерел:

1. Kyiv International Economic Forum: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forumkyiv.org/uk>
2. Національний форум «Бізнес і університети»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/business.universities/>

Чирка Дмитро

к.е.н., заступник директора департаменту – начальник бюджетного управління департаменту фінансів Тернопільської облдержадміністрації, м. Тернопіль, Україна

Dmytro Chyrka

Candidate of Economic Sciences, Deputy Director – Head of the Budget Office of the Department of Finances of Ternopil Regional State Administration, Ternopil, Ukraine

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ІНСТИТУТУ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ У РАМКАХ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ FORMATION OF EFFICIENT INSTITUTE OF LOCAL FINANCES IN THE FRAMEWORK OF THE STATE POLICY IN DECENTRALIZATION

У законодавстві України використовують, як і в інших країнах, різноманітні терміни для визначення повноважень місцевих органів влади. Найчастіше застосовуються поняття децентралізація та самоврядування.

Найбільш вживаним поняттям щодо місцевої економіки є децентралізація. Це поняття останнім часом стало настільки розповсюдженим, що можна скласти враження, що його зміст є однозначним. Однак, це не зовсім так. Під децентралізацією розуміють дуже різні повноваження, компетенції та обов'язки, які закріплюються за місцевими органами влади. Теорія та практика держав світу у цій галузі не є однозначними. Проте, саме поняття децентралізації дуже часто вживається без огляду на його обсяг і економічні аспекти.

В цілому під децентралізацією розуміють процес передачі визначеного обсягу повноважень центральних органів влади в адміністративних, господарських і фінансових справах місцевим органам влади. Враховуючи такий зміст поняття децентралізації, можна констатувати, що цей термін одночасно включає поняття самоврядування, правової та фінансової самостійності.

Визначень децентралізації є багато і вони відрізняються один від одного. Можна сформулювати загальну дефініцію поняття децентралізації, враховуючи, що незалежно від ступеню передачі завдань, тобто повноважень і обов'язків, децентралізація має включати принаймні такі умови: передача конкретних завдань центральним рівнем місцевим органам влади; використання місцевими органами влади відповідного майна та повноважень, які гарантують їх самостійність; наявність в місцевих органів влади відповідних фінансових ресурсів для реалізації таких завдань.

Важливо також відрізнити загальнодержавні та місцеві інтереси. Вважається, що місцевий інтерес та загальнодержавний інтерес протилежні. Однак, це твердження не обґрунтоване як в правовому контексті, так і на практиці. Діяльність місцевих органів влади

базується на правових нормах, які можуть доручати місцевим адміністративно-територіальним одиницям реалізацію загальнодержавних завдань. Натомість різниці більш чітко виражені при врахуванні істотного змісту обох понять. Місцевий інтерес може включати особливі місцеві цілі та завдання, які можуть бути схожі із загальнодержавним інтересом. Інша відмінність базується на розмежуванні завдань на загальнодержавні та місцеві.

Особливу увагу необхідно звернути увагу на фінансовий аспект поняття децентралізації. Зміст децентралізації базується на логічному зменшенні апарату управління. Метою є наближення такого апарату до рівня, на якому надаються послуги, що означає можливість кращого задоволення місцевих потреб. Це відіграє важливу роль у трактуванні поняття децентралізації. Суть рішень, що стосуються місцевих бюджетів, форма правових інститутів у цій сфері є змінною багатьох чинників, особливо системних, тому що існують зв'язки між типом держави, її засадами, роллю місцевих органів влади та їх фінансовою системою. Організація державного управління, відносини між окремими ланками державної структури безпосередньо впливають на норми, що стосуються місцевих бюджетів.

Існують різниці між місцевими територіальними одиницями. Вони відрізняються територією, кількістю мешканців, статусом органів, їх повноваженнями, рівнем взаємодії з іншими державними органами. Проте, є спільні елементи функціонування місцевих територіальних утворень, які існують незважаючи на такі різниці. Проблематика місцевих територіальних утворень належить до ключових системних проблем. Загальними є фінансові проблеми, пов'язані з визначенням потреб і можливістю їх задоволення.

До ключових системних проблем належить поділ повноважень і завдань між окремими рівнями державної структури. Не існує жодного властивого даній державі чи структурі держави, поділу повноважень і завдань між рівнями її системи. Це проблема політичної системи та її норм. Якщо спрощено врахувати, що існує центральний рівень і місцевий рівень, можна виокремити такі сфери з огляду на поділ повноважень:

- 1) сфера, в якій виняткові нормотворчі повноваження належать центральному рівневі;
- 2) сфера, в якій законодавчі повноваження належать центральному рівню, а виконавчі - місцевому;
- 3) сфера, в якій місцевим органам влади належать повноваження як в сфері формування права, як і виконавчі компетенції.

Окрім цих випадків, в яких повноваження у певній сфері належать до одного рівня, необхідно виділити сфери, в яких повноваження належать двом рівням. Центральний рівень може встановлювати загальні правила, а місцевий – здійснює регулювання, керуючись цими правилами. Пропорції між окремими сферами, в яких повноваження належать визначеному рівневі, є мірою централізації чи децентралізації держави.

Виконання повноважень та реалізація завдань зумовлюють здійснення бюджетних видатків. Таким чином, умовою розмежування видатків є поділ відповідних повноважень і завдань. Видаткам, які випливають із завдань і повноважень, повинні відповідати певні джерела їх покриття, оскільки доходи за своєю суттю є гарантією реалізації завдань і повноважень.

Поділ завдань і повноважень між рівнями структури держави, а також пов'язаний з ним поділ видатків і доходів, визначає рівень децентралізації, а також ступінь інтеграції бюджетної системи. Згідно з принципом субсидіарності завдання мають реалізовуватися на вищому рівні тільки тоді, коли їх реалізація є більш ефективною або потребує менших витрат, ніж на нижчому рівні.

Із 2015 року затверджені зміни до Бюджетного кодексу України, які забезпечили законодавчу базу бюджетної децентралізації. Зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування, удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів передбачили додатковий ресурс для вирішення питань розвитку громад.

Поряд із закріпленням за місцевими бюджетами стабільних дохідних джерел, зокрема податок та збір на доходи фізичних осіб, запроваджено нову систему вирівнювання дохідної

спроможності місцевих бюджетів – з 2015 року в Україні передбачено такі міжбюджетні трансферти як базова та реверсна дотації, освітня та медична субвенції.

Передача органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів для їх реалізації в умовах децентралізації дозволила місцевим бюджетам області суттєво збільшити свій фінансовий ресурс.

Очікувані власні доходи у 2018 році складуть 3,8 млрд. гривень, що становить 30 відсотків доходів загального фонду. Власні доходи у 2018 році на 0,5 млрд. гривень або на 19 відсотків перевищать фактичні надходження 2017 року.

Відносно 2016 року власні доходи зростуть на 1,6 млрд. гривень (на 73 відсотки), відносно 2015 року – на 2,3 млрд. гривень (у 2,5 рази). Тенденція до зростання власних доходів спостерігається і у 2018 році.

Вже у процесі виконання місцевих бюджетів за січень-лютий досягнуто приріст надходжень до загального фонду відносно аналогічного періоду 2017 року на 128 млн. гривень або 31 відсоток.

Основними джерелами доходів в 2018 році, як і в попередні роки, залишаються податок на доходи фізичних осіб – 2,3 млрд. гривень (61 %); єдиний податок – 0,5 млрд. гривень (13 %); податок на майно – 0,4 млрд. гривень (10 %); акцизний податок – 0,3 млрд. гривень (8 %).

У 2016 році в області функціонувало 26 об'єднаних територіальних громад, у 2017 році – 36, із 2018 року – 40.

За 2016 рік до загального фонду бюджетів об'єднаних територіальних громад надійшло 356 млн. гривень власних доходів, за 2017 рік – 625 млн. гривень (на 269 млн. гривень або на 76 відсотків більше 2016 року), у 2018 році очікується отримати 847 млн. гривень (на 222 млн. гривень або на 35 відсотків більше 2017 року). Частка доходів об'єднаних громад у доходах місцевих бюджетів області зросла від 16 відсотків у 2016 році до 21 відсотка у 2018 році.

Крім цього, області передбачено субвенцію з державного бюджету на утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури – 315,1 млн. гривень. Також, протягом 2018 року передбачається одержання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку, на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад та коштів державного фонду регіонального розвитку.

Таким чином, держава створила умови для розвитку громад, розширено повноваження місцевої влади у фінансуванні бюджетної сфери, підкріплене відповідним фінансовим ресурсом, тобто можливістю та потенціалом мобілізувати додаткові надходження власними силами.